

درس ششم | پیشوایان اسوه

در درس‌های گذشته دانستیم که یکی از مسئولیت‌های مشترک میان پیامبر و امامان، **ولایت ظاهری** (و مرجعیت دینی و همچنین مقام ولایت معنوی) می‌باشد.

در این درس به این سؤال می‌پردازیم که سیره و روش پیامبر اکرم (ص) و جانشین ایشان امیرالمؤمنین علی (ع) در حکومت‌داری (ولایت ظاهری) چگونه بوده است؟

اسوه‌های رهبری

الف- پیامبر اکرم (ص) پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم مکه، با دعوت مردم مدینه، به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، حکومت اسلامی را بنا نهاد.

ب- این حکومت، به تدریج گسترش یافت و در مدت ده سال، سراسر شبه جزیره عربستان را فراگرفت.

ج- آن حضرت، در مدت این ده سال (حکومت)، به گونه‌ای زندگی کرد که در همه زمینه‌های فردی و اجتماعی، از جمله در جایگاه رهبری، از سوی خداوند به عنوان الگو و اسوه انسان‌ها معرفی شد.

پایه‌گذاری
حکومت
اسلامی:

موضوع	الگو و اسوه نیکوی مسلمانان	آیه شریفه: (احزاب، ۲۱)
	قطعا برای شما در رسول خدا سرمشق نیکویی است برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز امید دارد و خدا را بسیار یاد می‌کند.	«لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ وَ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا»
	پرسش مفهومی: در این آیه، رسول گرامی اسلام (ص) برای چه کسانی سرمشق و الگوی نیکویی معرفی شده است؟ پاسخ: مطابق این آیه، رسول گرامی اسلام (ص) برای کسانی سرمشق و الگوی نیکویی است که این دو ویژگی را داشته باشند: الف- به خداوند و روز قیامت امید دارند. (برجوا الله و اليوم الآخر) ب- خدا را بسیار یاد می‌کنند. (و ذکر الله كثيرا)	

د- حضرت علی (ع) نیز وقتی (پس از ۲۵ سال) حکومت را به دست گرفت، اعلام کرد من بر اساس دستورات قرآن و سنت رسول خدا (ص) حکومت می‌کنم و بر همین اساس اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد.

۱. **کامل پاسخ** رسول خدا (ص) چند سال برای هدایت مردم مکه تلاش کرد؟ و چرا به مدینه، هجرت کرد؟ «قسمت الف»
۲. **کوتاه پاسخ** پیامبر اسلام (ص) در کدام شهر، حکومت اسلامی را بنا نهادند؟ و در زمان حیات ایشان این حکومت، تا چه اندازه گسترش یافت؟ «الف و ب»
۳. **کوتاه پاسخ** در آیات قرآن کریم، شیوه زندگی پیامبر اسلام (ص) در مدینه، به چه عنوان معرفی شده است؟ «قسمت ج»
۴. **کوتاه پاسخ** قرآن کریم، به کسانی که به خدا و آخرت امید دارند و خدا را بسیار یاد می‌کنند، چه توصیه‌ای می‌نماید؟ «ترجمه آیه»
۵. **کوتاه پاسخ** حضرت علی (ع)، حکومت خود را بر اساس چه چیزی معرفی کرد؟ و بر چه پایه‌ای اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد؟ «قسمت د»

نگاهی کوتاه به سیره پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه

الف- یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) اجرای عدالت بود. (مفهوم آیه: «لقد ارسلنا رسلنا بالبینات و انزلنا معهم الکتاب و المیزان ليقوم الناس بالقسط»)

- ۱- در آن از تبعیض خبری نباشد
  - ۲- و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند.
  - ۳- تبعیض و تفاوت طبقاتی، یک قانون پذیرفته شده بود
  - ۴- و کسی با آن مخالفت نمی‌کرد.
- ب- و ایشان در این مورد (اجرای عدالت) با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه‌ای عادلانه بنا کند که
- ج- این اقدام پیامبر اکرم (ص) در شرایطی انجام می‌گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها،

برقراری عدالت و برابری
۱. تلاش برای

د- آن حضرت، درآمد بیت‌المال را میان مسلمانان به تساوی تقسیم می‌کرد و فرقی میان عرب و غیر عرب نمی‌گذاشت. (در راستای برقراری عدالت و برابری)

هـ- و با همهٔ بردباری و ملایمتی که در برابر پیامبر شدن حق شخصی خود داشت، در برابر نادیده گرفته شدن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد و متجاوزان حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد.

گکس نمونه

و- در زمان‌های گذشته، قبایل جایگاه مخصوصی داشتند و برخی قبایل برتر از برخی دیگر شمرده می‌شدند.

فکر می‌کردند که رسول خدا(ص) به دلیل جایگاهی که قبیله این فرد دارد وی را مجازات نخواهد کرد؛ اما با کمال تعجب دیدند که پیامبر می‌خواهد حکم را اجرا کند. ز- روزی فردی از یکی از قبایل صاحب نام مدینه، واسطه‌های مختلفی نزد رسول خدا فرستادند، تا ایشان را از اجرای حکم منصرف کنند. حتی برخی نزدیکان رسول خدا(ص) را واسطه قرار دادند، دزدی کرد و جرم او ثابت شد. رؤسای قبیله

اقوام و ملل پیشین بدین سبب، دچار سقوط شدند که در اجرای عدالت، تبعیض روا می‌داشتند؛ ک- اما پیامبر اسلام(ص) نپذیرفت و به آنان فرمود: اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می‌کرد رهایش می‌کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می‌کرد وی را مجازات می‌کردند.

پرسش مفهومی: علت سقوط اقوام و ملل پیشین از دیدگاه پیامبر(ص) چیست؟ (متن حدیث) و این حدیث، بیانگر کدام اصل در زندگی ایشان است؟
پاسخ: این حدیث، بیانگر این است که پیامبر اسلام(ص)، با همهٔ بردباری و ملایمتی که در برابر ضایع شدن حق شخصی خود داشت، در برابر ضایع شدن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد و متجاوزان حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد.
ارتباط: این حدیث و آیه: «لقد أرسلنا رسلنا بالبینات و ... ليقوم الناس بالقسط»، به سومین مسئولیت پیامبر اسلام(ص)، یعنی «ولایت ظاهری» و همچنین به اولین دلیل «ضرورت تشکیل حکومت اسلامی» یعنی «ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام» اشاره دارد.

- ۱- برابری همهٔ افراد در برابر قانون را اعلام کرد
- ۲- و عرب و غیر عرب و سیاه و سفید را برابر دانست
- ۳- و در مقابل تعصبات قومی و قبیله‌ای ایستاد. (مفهوم آیه: «لایقوم الناس بالقسط»)

۶. **کامل پاسخ** سیره و روش عملی پیامبر اکرم(ص) برای «برقراری عدالت و برابری» را بنویسید. «قسمت الف تا ل»
۷. **کامل پاسخ** اجرای عدالت در حکومت پیامبر گرامی اسلام(ص) چه جایگاهی داشت و آن حضرت در این زمینه چگونه عمل کردند؟ «الف و ب»
۸. **کامل پاسخ** رسول خدا(ص) در برقراری عدالت چگونه عمل می‌کرد؟ و شرایط اجتماعی آن روز چگونه بود؟ «قسمت ب و ج»
۹. **کوتاه پاسخ** روش پیامبر اسلام(ص) در تقسیم بیت‌المال چگونه بود؟ «قسمت د»
۱۰. **کامل پاسخ** سیرهٔ عملی پیامبر اسلام(ص) در برابر ضایع شدن حق شخصی خود و حقوق افراد جامعه، به ترتیب، چگونه بود؟ «قسمت ه»
۱۱. **کامل پاسخ** برخورد پیامبر اسلام(ص) با فردی از قبایل صاحب نام مدینه، که دزدی کرد، چگونه بود؟ و در این مورد، چه فرمودند؟ «قسمت ز و ک»
۱۲. **کامل پاسخ** نمونه‌ای از تلاش پیامبر اسلام(ص) در مورد برقراری عدالت و برابری در جامعه را بنویسید. «قسمت تا ک»
۱۳. **کامل پاسخ** رسول خدا(ص) در راستای برقراری عدالت و برابری در بین مردم، برای اولین بار در جامعهٔ آن روز، دست به چه اقدامی زدند؟ «قسمت ل»

الف- رفتار رسول خدا(ص) با مردم به قدری محبت‌آمیز بود که ۱- مردم، ایشان را پدر مهربان خود می‌دانستند
 ۲- و در سختی‌ها به ایشان پناه می‌بردند. (بازتاب محبت و مدارا با مردم)

ب- معمولاً اطرافیان یک رهبر برای اینکه خود را به او نزدیک کنند، عیب دیگران را نزد او بازگو می‌کنند.

اما رسول خدا(ص) به یارانش خود می‌فرمود:

«بدی‌های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.»

پرسش مفهومی: پیامبر(ص) برای معاشرتی خالی از کدورت، چه توصیه‌ای به یاران خود داشت؟ (متن حدیث) و این روش، بیانگر کدام سیرهٔ ایشان است؟
پاسخ: این حدیث، به موضوع «محبت و مدارا با مردم»، در زمینهٔ رهبری و ادارهٔ جامعه یا ولایت ظاهری اشاره دارد.
ارتباط: امام علی(ع) در عهدنامهٔ مالک اشتر به کارگزاران حکومت اسلامی تذکر می‌دهد که: «کسانی را که از دیگران عیب‌جویی می‌کنند از خود دور کن، زیرا در نهایت، مردم عیب‌هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آنها بکوشد.» (درس دهم)

- ج- هر کس به خانه آن حضرت می‌رفت، به او احترام می‌گذاشت تا آنجا که گاهی ردای خود را زیر پای او پهن می‌کرد یا بر جای خود می‌نشاند. (از مصادیق محبت و مدارا با مردم)
- ۱- هرگز در مقابل یارانش پای خود را دراز نمی‌کرد. (هر ۴ مورد از مصادیق محبت و مدارا با مردم)
- ۲- و سعی می‌کرد تا وقتی که آنها نشسته‌اند، در کنارشان باشد.
- ۳- اگر درباره آخرت حرف می‌زدند با آنان **همراهی** می‌کرد؛
- ۴- اگر درباره خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره سخن می‌گفتند، از روی **لطف و مهربانی** با آنان **هم‌سخن** می‌شد.
- در همه این موارد، آنان را **منع نمی‌کرد**،
- ه- گاهی در حضور پیامبر، شعر می‌خواندند، یا از **گذشته خود** می‌گفتند، مگر این که کار حرامی مانند غیبت کردن از آنان سر می‌زد؛ در این موارد (کار حرام) بود که آنان را از **ادامه بحث باز می‌داشت**.

۱۴. **کامل پاسخ** سیره و روش عملی پیامبر اسلام (ص) در مورد «محبت و مدارا با مردم» را بنویسید. «قسمت الف تا ه»
۱۵. **کوتاه پاسخ** چرا مردم، پیامبر اسلام (ص) را پدر مهربان خود می‌دانستند و در سختی‌ها به ایشان پناه می‌بردند؟ «قسمت الف»
۱۶. **کامل پاسخ** روش معمول بین اطرافیان یک رهبر برای نزدیک شدن به او چیست و سیره عملی پیامبر اسلام (ص)، در این زمینه چگونه بود؟ «ب»
۱۷. **کوتاه پاسخ** برخورد رسول اکرم (ص) با هر شخصی که به خانه آن حضرت می‌رفت، چگونه بود؟ و این امر ناظر بر کدام صفت متعالی ایشان است؟ «ج»
۱۸. **کامل پاسخ** سیره عملی نبی اکرم (ص) در خصوص معاشرت با یاران خود چگونه بود؟ چهار مورد بنویسید. «قسمت د»
۱۹. **کوتاه پاسخ** برخورد پیامبر اسلام (ص) با یاران خود در مواقعی که درباره امور روزمره سخن می‌گفتند، چگونه بود؟ «قسمت د»
۲۰. **کوتاه پاسخ** برخورد رسول اکرم (ص) با کسانی که در حضور ایشان، شعر می‌خواندند، یا از گذشته خود می‌گفتند، چگونه بود؟ «قسمت ه»
۲۱. **کوتاه پاسخ** پیامبر اسلام (ص) در چه مواردی، یارانش را از ادامه بحث نزد خود باز می‌داشت؟ «قسمت ه»

الف- پیامبر (ص) چنان علاقه‌مند به **نجات مردم از گمراهی** بود که سختی‌ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید. و آن قدر برای **هدایت‌شان** شبانه‌روز تلاش کرد (تلاش شبانه‌روزی برای چه بود؟) که خداوند در این‌باره **خطاب به مسلمانان** فرمود:

موضوع	سخت‌کوشی و دلسوزی رسول اکرم (ص) در هدایت مردم	آیه شریفه: (توبه، ۱۲۸)
«رنج شما برای او سخت و دشوار است و بر [هدایت] شما حریص (به شدت علاقه‌مند) است.»		
<p>پرسش مفهومی: خداوند در مورد سخت‌کوشی پیامبر (ص) در هدایت مردم چه فرموده؟ (متن آیه) و این آیه، بیانگر کدام سیره ایشان است؟</p> <p>پاسخ: این دو ویژگی پیامبر اسلام (ص): «رنج مسلمانان برای او سخت و دشوار است» و «بر هدایت مسلمانان حریص است»، بیانگر «سخت‌کوشی آن حضرت در هدایت مردم» است.</p> <p>ارتباط: این آیه و آیه: «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ»، و این سخن امام علی (ع): «پیامبر یک طیب بسیار بود، ...»، به «سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر اسلام (ص) در امر هدایت مردم» اشاره دارند.</p>		

- دشمنی سران قریش با ایشان روز به روز بیشتر می‌شد.
- ب- با همه این دلسوزی‌ها و زحمت‌ها، می‌گفتند او ساحر و جادوگر است، (مدثر، ۳۴)
- می‌گفتند دیوانه است، بر سر و رویش خاکستر می‌پاشیدند، طعنه و نیش زبان به او می‌زدند.
- ج- با وجود اینها (دشمنی سران قریش با ایشان)، آن قدر با **مهربانی و صبر و تحمل**، به هدایت مردم ادامه می‌داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا درآید که خداوند به او فرمود:

موضوع	دلسوزی رسول اکرم (ص) در هدایت مردم	آیه شریفه: (شعر، ۳۰)
<p>شاید که جانت را [از شدت اندوه] از دست بدهی.</p> <p>از اینکه برخی ایمان نمی‌آورند،</p>		
<p>«لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ»</p> <p>پرسش مفهومی: به بیان قرآن کریم، دلسوزی پیامبر (ص) در هدایت مردم تا چه اندازه بود؟ (متن آیه) و این آیه، بیانگر کدام سیره ایشان است؟</p> <p>پاسخ: این تعبیر قرآنی که «ایمان نیاوردن (نه اسلام نیاوردن) برخی مسلمانان، سبب غصه و اندوه فراوان رسول اکرم (ص) شده است»، بیانگر «دلسوزی ایشان در هدایت مردم» است.</p>		

د. امام علی^(ع) که در بیشتر این صحنه‌ها در کنار رسول خدا^(ص) بود، دربارهٔ تلاش بی‌پایان پیامبر می‌فرمود:

موضوع	سخت‌کوشی و دلسوزی رسول اکرم ^(ص) در هدایت مردم
پیامبر	یک طبیب سیار بود [بر خلاف سایر طبیبان] او خود به سراغ مردم می‌رفت، داروها و مرهم‌هایش را خودش آماده می‌کرد و ابزارهای طبابت را با خود می‌برد
	تا بر هر جا که نیاز باشد، مرهم بگذارد؛ بر دل‌های کور، گوش‌های کر، زبان‌های گنگ، او با داروهای خویش بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می‌کرد.»

پرسش مفهومی: طبابت پیامبر اسلام^(ص)، چه ویژگی داشت و شامل چه کسانی می‌شد؟ (متن حدیث) و این شیوهٔ طبابت، بیانگر چیست؟

پاسخ: این سخن امام علی^(ع)، به «تلاش بی‌پایان پیامبر اکرم^(ص) در هدایت مردم» اشاره دارد.

ارتباط: این قسمت حدیث: «مرهم بگذارد؛ بر دل‌های کور، گوش‌های کر، زبان‌های گنگ، او با داروهای خویش بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می‌کرد»، به **ولایت معنوی** پیامبر اسلام^(ص) اشاره دارد. (درس چهارم)

هدایت کند

ه. آن حضرت، تلاش می‌کرد حتی کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند و به سوی **حق** دعوت نماید. (سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم)

و- برخورد با متکبران و برخی از بزرگان قبایل که تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند، جنگ‌هایی را علیه آن حضرت به راه می‌انداختند. پیامبر^(ص) نیز به ناچار مسلمانان را برای مقابله با آنان **بسیج** می‌کرد. اما به آنان سفارش می‌کرد:

موضوع	سخت‌کوشی و دلسوزی رسول اکرم ^(ص) در هدایت مردم	سفارش‌های رسول اکرم ^(ص) به یارین خود:
ک- در جای دیگری می‌فرمود:	«اگر در بحبوحهٔ جنگ، یکی از مشرکان خواست تا در مورد حقیقت اسلام مطالبی بدهد، او در پناه اسلام است تا کلام خدا را بشنود، اگر اسلام را پذیرفت، او هم برادر دینی شماست و اگر قبول نکرد، او را به جایی که احساس امنیت می‌کند، برسانید و پس از آن از خدا برای غلبه بر او یاری بجویید.»	۱- اگر کافری در جنگ کشته شد او را مُثله نکنید، ۲- کودکان و پیران و زنان را نکشید، ۳- حیوانات حلال گوشت را نکشید مگر اینکه برای تعذیه به آن احتیاج داشته باشید. ۴- هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید و مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید.»
ز- توصیه به مسلمانان:		۱- اگر کافری در جنگ کشته شد او را مُثله نکنید، ۲- کودکان و پیران و زنان را نکشید، ۳- حیوانات حلال گوشت را نکشید مگر اینکه برای تعذیه به آن احتیاج داشته باشید. ۴- هرگز آب مشرکان را زهرآلود نکنید و مزارع و نخلستان‌ها را نسوزانید.»

پرسش مفهومی: رسول اکرم^(ص) در مورد برخورد با دشمنان چه توصیه‌هایی به یاران خود داشتند؟ (متن حدیث) و این توصیه‌ها، بیانگر چیست؟

پاسخ: ۱- این دو حدیث، به «سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر اکرم^(ص) در هدایت مردم» اشاره دارد.

۲- حدیث اولی، **سیرهٔ عملی** پیامبر اسلام^(ص) در برخورد با متکبران و برخی از بزرگان قبایل که تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند، و جنگ‌هایی علیه آن حضرت به راه می‌انداختند، را نشان می‌دهد.

۳- حدیث دوم، بیانگر این است که پیامبر اسلام^(ص)، تلاش می‌کرد حتی کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند، **هدایت** کند و به سوی حق دعوت نماید.

ارتباط: دو حدیث بالا و دو آیه: «رنج شما برای او سخت و دشوار است و ...» و «لعلک باخع نفسک ألا یكونوا مؤمنین»، و این سخن امام علی^(ع): «پیامبر یک طبیب سیار بود، ...»، به «سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر اسلام^(ص) در امر هدایت مردم» اشاره دارند.

۲۲. **کامل پاسخ** سیره و روش عملی پیامبر اسلام^(ص) در مورد «سخت‌کوشی و دلسوزی ایشان در هدایت مردم» را بنویسید. «قسمت الف تا و»
۲۳. **کامل پاسخ** پیامبر اسلام^(ص) تا چه اندازه به نجات مردم از گمراهی علاقه‌مند بود؟ و سخن خداوند در این باره چیست؟ «قسمت الف»
۲۴. **کامل پاسخ** با وجود دلسوزی‌ها و زحمات‌های پیامبر اسلام^(ص) در هدایت مردم، برخورد سران قریش با ایشان چگونه بود؟ «قسمت ب»
۲۵. **کامل پاسخ** با وجود دشمنی سران قریش، سخت‌کوشی پیامبر اسلام^(ص) در هدایت مردم تا چه اندازه بود؟ ترجمه آیه را بنویسید. «قسمت ج»
۲۶. **کامل پاسخ** پیام آیه: «لعلک باخع نفسک ألا یكونوا مؤمنین»، ناظر بر چه واقعه‌ای دربارهٔ شیوهٔ زمامداری پیامبر^(ص) است؟ «موضوع آیه»
۲۷. **کامل پاسخ** امام علی^(ع) دربارهٔ تلاش بی‌پایان پیامبر اسلام^(ص) در هدایت مردم، چه فرموده‌اند؟ «قسمت د»
۲۸. **کوتاه پاسخ** برخورد پیامبر اسلام^(ص) با کسانی که با ایشان می‌جنگیدند، چگونه بود؟ «قسمت ه»
۲۹. **کامل پاسخ** چه کسانی و به چه دلیل، جنگ‌هایی را علیه پیامبر اسلام^(ص) به راه می‌انداختند و عکس‌العمل پیامبر^(ص) چه بود؟ «قسمت و»
۳۰. **کامل پاسخ** پیامبر^(ص) در مقابله با دشمنان، چه سفارش‌هایی به یاران خود می‌کردند و این توصیه‌ها، بیانگر کدام ویژگی ایشان می‌باشد؟ «ز»
۳۱. **کامل پاسخ** پیامبر اسلام^(ص) در مورد فردی از مشرکان که بخواهد در بحبوحهٔ جنگ، مطالبی در مورد حقیقت اسلام بدهد، چه دستوری داده‌اند؟ «ک»

- الف- رسول خدا(ص) هم با فقر مبارزه می‌کرد و به دنبال بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت بود و هم با کوچک شمردن فقیران و بینوایان به مخالفت برمی‌خاست.
- ب- از این رو،
- ۱- مردم را به کار و فعالیت تشویق می‌کرد، (در راستای مبارزه با فقر و محرومیت)
  - ۲- از بیکاری بدش می‌آمد (پیامبر(ص) معاشرت خالی از کدورت را دوست داشت و از بیکاری بدش می‌آمد)
  - ۳- و کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد. (مذمت بیکاران در راستای مبارزه با فقر و محرومیت)
- ج- در عین حال،
- ۱- به فقیران بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند.
  - ۲- برخی از آنها دوست صمیمی ایشان به شمار می‌رفتند. ۳- ثروت را ملاک برتری نمی‌شمرد.
  - ۴- به آسانی با فقیرترین و محروم‌ترین مردم می‌نشست و صمیمانه با آنها گفت‌وگو می‌کرد.
  - ۵- آنان نیز رسول خدا(ص) را همدل و همراز خود می‌یافتند. (این ۵ اقدام بیانگر مبارزه با فقر و محرومیت)

موضوع	مبارزه با فقر و محرومیت	در آن حضرت به یاران خود می‌فرمود:
		«به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.»
		پرسش مفهومی: پیامبر اسلام(ص) در مورد بی‌توجهی به همسایه گرسنه خود، چه فرموده‌اند؟ (متن حدیث) ارتباط: این سخن پیامبر اکرم(ص): «هر کس فریاد دادخواهی مظلومی را که از مسلمانان یاری می‌طلبد بشنود، اما به یاری آن مظلوم برنخیزد، مسلمان نیست.» بیانگر برنامه برای وحدت بین مسلمانان است. (درس چهارم)
		۳۲. کامل پاسخ سیره و روش عملی پیامبر اسلام(ص) در «مبارزه با فقر و محرومیت» را بنویسید. «قسمت الف تا د»
		۳۳. کامل پاسخ پیامبر اسلام(ص) در راستای مبارزه با فقر و محرومیت، به دنبال چه چیزی بود؟ و با چه چیزی به مخالفت برمی‌خاست؟ «قسمت الف»
		۳۴. کامل پاسخ پیامبر اسلام(ص) مردم را به چه چیزی تشویق می‌کرد؟ و از چه چیزی بدش می‌آمد؟ «قسمت ب»
		۳۵. کوتاه پاسخ پیامبر اسلام(ص) چه کسانی را مذمت می‌کرد؟ و چه چیزی را ملاک برتری نمی‌شمرد؟ «قسمت ب و ج»
		۳۶. کوتاه پاسخ برخورد رسول اکرم(ص) با فقیران چگونه بود؟ سه مورد بنویسید. «قسمت ج»
		۳۷. کامل کردنی نبی اکرم(ص) به ..... بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر ..... مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند.
		۳۸. کوتاه پاسخ رسول اکرم(ص) در خصوص چه کسی می‌فرماید که: «به من ایمان نیاورده است.»؟ «قسمت د»

جان و جانشین پیامبر

- الف- امیرمؤمنان، علی(ع) ده سال قبل از بعثت پیامبر(ص) در خانه کعبه به دنیا آمد.
- ب- پدرش حضرت ابوطالب(ع) به پیشنهاد پیامبر، نام ایشان را «علی» گذاشت. علی به معنای «والا» و «بلند مرتبه» است.
- ج- سه یا چهار سال بیشتر نداشت که به خانه پیامبر آمد و چندین سال نزد ایشان زندگی کرد. خودش درباره این دوران می‌فرماید:

موضوع	همراه و همپای پیامبر(ص)	در امام علی(ع) درباره زندگی خود در دوران کودکی در کنار پیامبر(ص) می‌فرماید:
		«۱- در حالی که کودک بودم، همواره در کنار پیامبر بودم و پیامبر مرا در کنار خود می‌نهاد ... ۲- نه هرگز دروغی در گفتار من دید و نه رفتاری ناشایست از من مشاهده کرد ... ۳- من همچون بچه از شیر گرفته شده که به دنبال مادرش می‌رود، از آن بزرگوار پیروی می‌کردم ۴- و او هر روز پرچمی از خوی‌های نیکوی خود را برای من می‌افراشت و مرا به پیروی کردن از آن فرمان می‌داد ... (بیانگر هدایت معنوی) ۵- ... هنگامی که وحی بر پیامبر(ص) فرود آمد، آوای اندوهگین شیطان را شنیدم. گفتم: ای پیامبر خدا، این فریاد اندوهناک چیست؟ پاسخ داد: این شیطان است که از پرستش خود ناامید شده است. ۶- بی‌گمان آنچه را من می‌شنوم تو هم می‌شنوی و آنچه را من می‌بینم تو هم می‌بینی، جز اینکه تو پیامبر نیستی، بلکه وزیر هستی و تو هر آینه بر راه خیر می‌باشی.»
		مقایسه: ۱) براساس آیه انذار، حضرت علی(ع) از سوی خداوند به مقام «اخوت، وصایت و خلافت» نائل شدند. (درس پنجم) ۲) براساس حدیث منزلت: «انت منی بمنزلة هارون من موسی الا ...»، امام علی(ع) به مقام جانشینی پیامبر(ص) رسید. (درس پنجم)
		ارتباط: این قسمت حدیث: «و او هر روز پرچمی از خوی‌های نیکوی خود را برای من می‌افراشت و ...» و حدیث: «روزی رسول خدا(ص) هزار باب از علم به رویم گشود ...»، به برخورداری امام علی(ع) از هدایت معنوی پیامبر اسلام(ص) اشاره دارد. (درس چهارم)

دوران کودکی
امام علی(ع):

۳۹. **کوتاه پاسخ** امیرمؤمنان، علی (ع) در چه سالی و در چه مکانی به دنیا آمد و چه کسی نام ایشان را «علی» گذاشت؟ «قسمت الف و ب»
۴۰. **کوتاه پاسخ** «علی» به چه معناست و مولای متقیان علی (ع) در چند سالگی به خانه پیامبر آمد و نزد ایشان زندگی کرد؟ «قسمت ب و ج»
۴۱. **کامل پاسخ** امام علی (ع) در مورد سپری شدن دوران کودکی خود در کنار پیامبر اسلام (ص) چه می‌فرماید؟ «شماره ۱ تا ۶»
۴۲. **کوتاه پاسخ** امام علی (ع) در مورد پیروی خودش از پیامبر اسلام (ص) در دوران کودکی، از چه تعبیری استفاده کرده است؟ «شماره ۳»
۴۳. **کوتاه پاسخ** امام علی (ع) در مورد تربیت روزانه خود در دوران کودکی توسط پیامبر اسلام (ص) چه فرموده‌اند؟ «شماره ۴»
۴۴. **کوتاه پاسخ** مطابق فرمایش امام علی (ع)، ناله اندوهناک شیطان ناشی از چه چیزی بود؟ «شماره ۵»
۴۵. **کوتاه پاسخ** نبی اکرم (ص) در غار حراء از چه مقامی برای امام علی (ع) سخن به میان آوردند؟ «شماره ۶»

الف- جابرین عبدالله انصاری، از یاران خوب رسول خدا (ص) می‌گوید: در کنار خانه خدا و در حضور رسول خدا (ص) بودیم که حضرت علی (ع) وارد شد.

رسول خدا (ص) فرمود:

«برادرم به سویتان آمد.» سپس، رو به سمت کعبه کرد و دست بر آن گذاشت و فرمود:

«سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد و شیعیان و پیروان او، رستگارند و در روز قیامت، اهل نجات‌اند.»

پرسش‌های مفهومی: ۱- رسول گرامی اسلام (ص) در کنار کعبه، درباره امام علی (ع) و پیروانش چه فرمودند؟ (متن حدیث)

۲- در این حدیث، فرجام امام علی (ع) و شیعیان او چگونه معرفی شده است؟ رستگار و در روز قیامت نجات یافته‌اند.

۳- چه کسی برای اولین بار عنوان «شیعه» را برای پیروان امام علی (ع) به کار برده است؟ پیامبر اکرم (ص)

۴- در این حدیث، رسول خدا (ص) چه موضوعی را به مسلمانان یادآوری می‌کند؟ اینکه پیروی از امام علی (ع) و عمل به دستورات او موجب رستگاری پیروان او و جامعه بشری خواهد شد.

توضیح: این حدیث و حدیث بعدی و همچنین، حدیث جابر که در تبیین آیه اطاعت و معرفی اولوالامر بیان شده، هر سه مورد، از جابرین عبدالله انصاری، از یاران خوب رسول خدا (ص) نقل شده است. البته ایشان زنده ماند تا به حضور امام باقر (ع) رسید.

ب- سپس رسول خدا (ص) فرمود:

«این مرد <= اولین ایمان آورنده به خدا و وفادارترین شما <= در پیمان با خدا و راسخ‌ترین شما <= در انجام فرمان خدا صادق‌ترین شما <= در داوری بین مردم بهترین شما <= در رعایت مساوات و ارجمندترین شما <= در نزد خداست.»

پرسش‌های مفهومی: ۱- به تعبیر پیامبر اسلام (ص)، امام علی (ع) چه امتیازاتی بر سایر مسلمانان دارند؟ (متن حدیث)

۲- به تعبیر پیامبر اسلام (ص)، امام علی (ع) در چه چیزهایی «اولین»، «وفادارترین» و «راسخ‌ترین» مسلمانان است؟ (سطر اول حدیث)

۳- به تعبیر پیامبر اسلام (ص)، امام علی (ع) در چه چیزهایی «صادق‌ترین»، «بهترین» و «ارجمندترین» مسلمانان است؟ (سطر دوم حدیث)

۴- مطابق این حدیث، امام علی (ع) در «انجام فرمان خدا»، «رعایت مساوات» و «در داوری بین مردم»، چگونه معرفی شده است؟ (متن حدیث)

۵- این حدیث، مقدم بر نزول کدام آیه بیان شده است؟ این حدیث، مقدم بر نزول آیه شریفه: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمُ الْبَرِيَّةُ» بوده است.

بیان فضایل و ویژگی‌های حضرت علی (ع):

ج- در همین هنگام، آیه زیر بر پیامبر خدا (ص) نازل شد و پیامبر آن را قرائت کرد:

ایم‌شریفه: (بنه، ۷)

مفهوم و مصداق بهترین مخلوقات

«إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمُ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»

کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند، اینان بهترین مخلوقات‌اند.»

پرسش‌های مفهومی: ۱- مطابق روایت جابرین عبدالله انصاری، این آیه، چه زمانی نازل شد؟ این آیه، در کنار کعبه و پس از بیان دو حدیث قبل، در شأن امام علی (ع) بر پیامبر خدا (ص) نازل شده است.

۲- قبل از نازل شدن آیه شریفه: «...أُولَئِكَ هُمُ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»، رسول گرامی اسلام (ص) درباره فضایل امام علی (ع) چه فرمودند؟ دو حدیث قبل

۳- «خیر البریة» یا «بهترین مخلوقات» چه ویژگی‌هایی دارند؟ در این آیه، برای «خیر البریة» (بهترین مخلوقات خدا)، دو ویژگی ذکر شده است: الف- از نظر باطنی، افرادی مؤمن (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) ب- و از لحاظ ظاهری، افرادی نیکوکار (و عملوا الصَّالِحَاتِ) می‌باشند.

۴- مصداق «خیر البریة» چه کسانی هستند؟ مطابق روایات، امیر المؤمنین علی (ع) و شیعیان او، مصداق «خیر البریة - بهترین مخلوقات» می‌باشند.

ارتباط: با توجه به دو ویژگی ذکر شده برای «خیر البریة» در این آیه، برداشت می‌شود که شیعه بودن تنها به اسم نیست؛ بلکه اسم باید با عمل صالح همراه باشد تا پیرو حقیقی پدید آید. (درس هشتم)

همان‌گونه که مشاهده کردید رسول خدا(ص)، در سخنان خود از کلمه «شیعه» که ترجمه آن «پیرو» می‌شود، استفاده کرده و پیروی از امام علی(ع) را سبب رستگاری دانسته است.

بنابراین، شیعه، مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر(ص)، امیرالمؤمنین علی(ع) را و از او پیروی می‌کند.

شیعه:

۴۶. کامل‌کردنی کلمه شیعه به معنای ..... و رسول خدا(ص) پیروی از امام علی(ع) را سبب ..... دانسته است.

۴۷. کوتاه پاسخ به چه کسی شیعه گفته می‌شود؟

تفکر در احادیث

در دو حدیث زیر بیندیشید و به سؤال‌های زیر پاسخ دهید:

- رسول خدا(ص): «عَلَيْهِ مَعَ الْقُرْآنِ وَ الثَّرَاءُ مَعَ عَلِيٍّ»
 - رسول خدا(ص): «عَلَيْهِ مَعَ الْحَقِّ وَ الْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ»
 علی با قرآن است و قرآن با علی است»
 علی با حق است و حق با علی است.»

۱- میان حدیث اول و حدیث ثقلین چه رابطه‌ای وجود دارد؟

میان این حدیث و حدیث ثقلین ارتباط برقرار است. در حدیث ثقلین آمده که عترت و قرآن از یکدیگر جدایی ناپذیرند. یکی از مصادیق عترت، حضرت علی(ع) است. و این حدیث هم که می‌فرماید: «علی با قرآن و قرآن با علی است» تأکید بر حدیث ثقلین است.

۲- حدیث دوم چگونه با بحث عصمت، عدالت و علم امام ارتباط دارد؟

اینکه امام علی(ع)، همراه همیشگی حق است، بیانگر عصمت اوست، چراکه در دل عصمت، عدالت و علم هم وجود دارد.

مسلمان و غیر مسلمان، پس از بررسی شخصیت امیرالمؤمنین علی(ع) با شگفتی مشاهده کرده‌اند که فضایی در آن امام است که به سختی در یک فرد، جمع می‌شود.

آن امام در میدان جنگ شجاع‌ترین؛ در محراب عبادت، عابدترین؛ در مقام قضاوت، دقیق‌ترین؛ در کلاس درس، عالم‌ترین؛ در بلاغت و زیبایی سخن، بلیغ‌ترین و در عرصه حکمرانی، عادل‌ترین است.

همانند رسول خدا(ص) همه فضائل الهی را در خود جمع کرده بود و تمام ویژگی‌هایی را که یک رهبر جامعه باید دارا باشد، دارا بود.

الف- بزرگان علم و دانش، نظر بزرگان درباره امام علی(ع)؛
 ب- آن حضرت،

۴۸. کامل پاسخ کدام جنبه از شخصیت امام علی(ع)، همواره موجب شگفتی بزرگان علم و دانش بوده است؟ «قسمت الف و ب»

۴۹. کوتاه پاسخ دو مورد از فضائل و ویژگی‌های امام علی(ع) را نام ببرید. «۱- عدالت بی‌مانند ۲- علم بی‌کران»

فضائل و ویژگی‌های امام علی(ع)

الف- امام علی(ع) پس از ۲۵ سال کنار گذاشته‌شدن از حق خلافت، (از سال ۱۱ تا ۳۶ هجری قمری) آن‌گاه که با درخواست عمومی مردم و اصرار آنها بر قبول خلافت، حجت را بر خود تمام دید به صحنه آمد.

ب- ایشان از همان آغاز با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر(ص) مبارزه با تبعیض و نابرابری و برقراری عدالت را، سرلوحه کار خود قرار داد.

ج- آن حضرت در همان روزهای آغازین حکومتش به مسجد رفت و این‌گونه برای مردم سخنرانی کرد:

۱- عدالت بی‌مانند

موضوع عدالت بی‌مانند حضرت علی(ع)

«... ای مردم، گروهی بیش از حق خود از بیت‌المال و اموال عمومی برداشته‌اند و جیب خود را انباشته‌اند و ملک و باغ خریده‌اند ... اینان در حقیقت ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند؛

اما بدانید که من حق مردم مظلوم را از اینان باز می‌ستانم و از این پس سهم همه مسلمانان را از بیت‌المال به طور مساوی خواهم داد.»

پرسش مفهومی: امام علی(ع) درباره کسانی که بیش از حق خود از بیت‌المال و اموال عمومی برداشته‌اند، چه تعبیری دارد؟ (سطر دوم حدیث) و از چه برخوردی با آنان، سخن می‌گوید؟ (سطر سوم حدیث) و این حدیث، بیانگر کدام فضیلت بارز ایشان است؟ پاسخ: این سخن و برخورد امام علی(ع) با عده‌ای که در دوره‌های قبل دریافت‌های ویژه و کلان داشتند، بیانگر عدالت طلبی بی‌مانند ایشان است.

د- فردای آن روز، پس از پرداخت هزینه‌های عمومی کشور از بیت المال، باقی مانده آن را میان مردم به طور مساوی تقسیم کرد. محرومان خوشحال شدند؛ اما عده‌ای که در دوره‌های قبل دریافت‌های ویژه و کلان داشتند، اعتراض کردند.

۱- عدالت بی‌مانند

«ایشان در سخنانی فرمودند:

«سوگند به خدا، اگر همه دنیا را [با تمام وسعتش] به من بدهند تا به اندازه گرفتن پوست جو از دهان موری، خدا را نافرمانی کنم، نخواهم کرد.»

پرسش مفهومی: این سخن امام علی^(ع) بیانگر کدام فضیلت ایشان است؟ و در پاسخ به چه کسانی بیان شده است؟

پاسخ: ۱- این فرمایش امام علی^(ع)، به عدالت‌طلبی که از ویژگی‌های بارز ایشان است، اشاره دارد.

۲- پس از تقسیم بیت المال به طور مساوی بین مردم، محرومان خوشحال شدند؛ اما عده‌ای که در دوره‌های قبل دریافت‌های ویژه و کلان داشتند، اعتراض کردند. امام علی^(ع) در سخنانی این حدیث را بیان کردند.

ارتباط: این حدیث و حدیث قبل و آیه شریفه: «لقد أرسلنا رسلنا بالبینات و أنزلنا معهم الكتاب و المیزان ليقوم الناس بالقسط»، به «ولایت ظاهری» امام علی^(ع) به منظور «ضرورت اجرای احکام اجتماعی اسلام (عدالت اجتماعی)» اشاره دارند. (درس چهارم)

- ۵۵. **کامل پاسخ** از فضائل و ویژگی‌های امام علی^(ع)، «عدالت بی‌مانند» را توضیح دهید. «قسمت الف تا ه»
- ۵۱. **کوتاه پاسخ** امام علی^(ع) چند سال از حق حکومت کنار گذاشته شد؟ و چه چیزی باعث ورود ایشان به صحنه حکومت گردید؟ «قسمت الف»
- ۵۲. **کوتاه پاسخ** امام علی^(ع) پس از پذیرفتن حکومت، به ترتیب، چه چیزی را الگو و سرلوحه کار خود قرار داد؟ «قسمت ب»
- ۵۳. **کامل پاسخ** امام علی^(ع) در نخستین روزهای حکومتش، به چه اقدامی دست زد؟ سخن ایشان را بنویسید. «قسمت ج»
- ۵۴. **کامل پاسخ** از دیدگاه امام علی^(ع)، چه کسانی در حقیقت ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند؟ و از چه برخوردی با آنان سخن می‌گوید؟ «ج»
- ۵۵. **کوتاه پاسخ** امام علی^(ع) پس از سخن گفتن در جمع مردم از اجرای عدالت، به چه اقدامی دست زدند؟ و عکس‌العمل مردم چه بود؟ «قسمت د»
- ۵۶. **کامل پاسخ** چه کسانی به تقسیم مساوی بیت‌المال توسط امام علی^(ع) اعتراض کردند؟ و پاسخ آن حضرت به این افراد چه بود؟ «قسمت د و ه»

علم و معرفت امام:

الف- همان‌طور که گفتیم، یکی از ابعاد شگفت‌انگیز شخصیت امیرالمومنین^(ع)، علم و معرفت وی بود.

ب- ایشان در جهان‌شناسی، انسان‌شناسی، دین‌شناسی، حکومت و کشورداری، نظام اجتماعی و اقتصادی، اخلاق و فضیلت و سایر موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان، سخن گفته و ما را راهنمایی کرده است.

۲- علم بی‌کران

کتاب نهج البلاغه:

- ج- کتاب «نهج البلاغه» که بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و پند و اندرزهای ایشان را در خود جای داده، حکایتگر این دانش بی‌مانند است.
- د- دانشمندان بزرگ جهان اسلام از زمان تدوین این کتاب تاکنون، در موضوعاتی که ذکر شد، همواره از این کتاب بهره‌مند شده‌اند.
- ه- برخی دیگر از دانشمندان هم برای استفاده بیشتر مردم از این کتاب، بر آن شرح‌ها نوشته‌اند تا مردم به نکات دقیق و عمیق این کتاب بیشتر پی ببرند.

شرح ابن الحدید:

- و- ابن ابی الحدید که از دانشمندان بزرگ اهل سنت است، شرح مفصلی بر نهج البلاغه نوشته که امروزه در چندین جلد، چاپ شده است، وی در مقدمه کتاب خود می‌گوید: «به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق (دیگر انسان‌ها) برتر خوانده‌اند ...»
- ز- وی در شرحی که بر خطبه ۲۲۱ نهج البلاغه نوشته است، می‌گوید: «قسم می‌خورم به کسی که همه امت‌ها به او قسم می‌خورند، که پنجاه سال است این خطبه را مطالعه می‌کنم و در این پنجاه سال، بیش از هزار مرتبه آن را خوانده‌ام، و تاکنون هیچ بار آن را نخوانده‌ام مگر آنکه در جان من شگفتی و بیداری عمیقی ایجاد کرده است. چقدر خطبا و موعظه‌کنندگان درباره مرگ و آخرت خطبه خوانده‌اند! و من چقدر خطبه‌های آنان را خوانده و در آن تأمل کرده‌ام! اما تاکنون هیچ کدام از آنها تأثیر این خطبه را در جان من ایجاد نکرده است ...»

- ۵۷. **کامل پاسخ** کدام یک از ابعاد شخصیت امام علی^(ع) شگفت‌انگیز است؟ و ایشان در چه موضوعاتی سخن گفته و ما را راهنمایی کرده‌اند؟ «قسمت الف و ب»
- ۵۸. **کامل پاسخ** کتاب نهج البلاغه، در بردارنده چه چیزهایی است؟ و برخورد دانشمندان با آن چگونه بوده است؟ «قسمت ج تا ه»
- ۵۹. **کامل پاسخ** کدام یک از دانشمندان بزرگ اهل سنت، شرح مفصلی بر نهج البلاغه نوشته است؟ وی در مقدمه کتاب خود چه می‌گوید؟ «قسمت و»

ح- امیرالمؤمنین^(ع) جز نزد پیامبر اکرم^(ص) نزد کسی دیگر شاگردی نکرده بود.
ط- در حقیقت، دانش ایشان متصل به دانش پیامبر بود و دانش پیامبر نیز از وحی الهی سرچشمه می‌گرفت.

موضوع	علم بی‌کران حضرت علی ^(ع)	پیامبر اکرم ^(ص) در همین باره فرمود:
<p>«أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا من شهر علم هستم و علی در آن است. هر کس این علم را بخواهد، باید از در آن وارد شود.»</p> <p>تفکر در حدیث: این حدیث شریف، دربردارنده پیام‌های متعددی است. با تفکر در آن، سه پیام آن را به دست آورید.</p> <p>پاسخ: ۱- این حدیث، به علم بی‌کران امام علی^(ع) اشاره دارد و بیانگر این حقیقت است که دانش ایشان متصل به دانش پیامبر اسلام^(ص) بود و دانش پیامبر^(ص) نیز از وحی الهی سرچشمه می‌گرفت.</p> <p>۲- این حدیث، به اثبات مرجعیت دینی امام علی^(ع) بعد از پیامبر گرامی اسلام^(ص) می‌پردازد. (فمن اراد العلم فلیأتها من بابها)</p> <p>۳- امام علی^(ع) نیز همان علم و معرفتی که پیامبر^(ص) از آن بهره‌مند بود، را دارا بود. (انا مدینة العلم و علی بابها)</p> <p>۴- حضرت علی^(ع) مانند پیامبر^(ص) در علم خود دارای عصمت بود. (فمن اراد العلم فلیأتها من بابها)</p> <p>۵- بر مردم واجب است که از دانش حضرت علی^(ع) بهره ببرند و مطابق نظر ایشان عمل کنند؛ زیرا ایشان راه رسیدن به علم پیامبر است و بهره‌مندی از علم پیامبر هم بر همه واجب است.</p> <p>ارتباط: تربیت علمی امام علی^(ع) توسط پیامبر^(ص)، در حیطه ولایت معنوی رسول گرامی اسلام^(ص) است. (درس چهارم)</p>		

منشأ
دانش
امام علی^(ع)
از دو
دیدگاه:

(ادامه) ۲. علم بی‌کران

موضوع	علم بی‌کران حضرت علی ^(ع)	ل. امیرمؤمنان علی ^(ع) خود می‌فرمود:
<p>«هر گاه از پیامبر^(ص) سؤال می‌کردم، پاسخ را می‌داد و اگر در حضورش سکوت می‌کردم، ایشان پیشگام می‌شد و از دانش خود مرا بهره‌مند می‌ساخت.»</p> <p>پرسش مفهومی: منشأ دانش امام علی^(ع) چه بود؟</p> <p>پاسخ: علم بی‌کران امام علی^(ع) متصل به دانش پیامبر اسلام^(ص) بود و دانش پیامبر^(ص) نیز از وحی الهی سرچشمه می‌گرفت.</p> <p>ارتباط: این حدیث، و حدیث: «و او هر روز پرچمی از خوی‌های نیکوی خود را برای من می‌افراشت و ...» و حدیث: «روزی رسول خدا^(ص) هزار باب از علم به رویم گشود ...»، به برخوردارگی امام علی^(ع) از هدایت معنوی پیامبر اسلام^(ص) اشاره دارند. (درس چهارم)</p>		

ل- بدین ترتیب، امیرالمؤمنین به دانش بی‌مانندی رسید که
هر کس در هر موردی از ایشان سؤال می‌پرسید،
ایشان بی‌درنگ و در کمال درستی پاسخ می‌داد.

- ۶۵. کامل پاسخ ابن ابی الحدید، از دانشمندان بزرگ اهل سنت، در شرحی که بر خطبه ۲۲۱ نهج البلاغه نوشته است، چه می‌گوید؟ «قسمت ز»
- ۶۱. کامل پاسخ امام علی^(ع) نزد چه کسی شاگردی کرد؟ و دانش ایشان به چه چیزی متصل بود؟ پیامبر اسلام^(ص) در این زمینه چه فرموده است؟ «قسمت ح تا ی»
- ۶۲. کامل پاسخ سه پیام از روایت: «انا مدینة العلم و علی بابها فممن اراد العلم فلیأتها من بابها» را بنویسید. «قسمت ی»
- ۶۳. کامل پاسخ امام علی^(ع) درباره منشأ دانش خود چه فرموده‌اند؟ «قسمت ک»
- ۶۴. کامل پاسخ مطابق فرمایش امام علی^(ع)، چه زمانی، رسول اکرم^(ص) پیشگام می‌شد و از دانش خود آن حضرت را بهره‌مند می‌ساخت؟ «قسمت ک»
- ۶۵. کامل پاسخ از فضائل و ویژگی‌های امام علی^(ع)، «علم بی‌کران» را توضیح دهید. «قسمت الف تا ل»

خلاصه کامل درس ۶

<p>۱۳ سال تلاش رسول خدا^(ص) برای هدایت مردم مکه و سپس هجرت به مدینه و تشکیل حکومت به مدت ۱۰ سال الگو معرفی شدن ایشان در همهٔ زمینه‌ها از جمله رهبری: «لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة» برای کسانی که: «یرجوا الله و الیوم الآخر و ذکر الله کثیرا» حضرت علی^(ع)، «حکومت خود» و «آغاز اصلاحات مهمی در جامعه»، را براساس دستورات قرآن و سنت رسول خدا^(ص) معرفی کردند.</p>	<p>۱- تلاش برای برقراری عدالت و برابری:</p>	<p>اسوه‌های رهبری</p>
<p>۱- «قاطعیت داشتن در اجرای این هدف»، «بنای جامعه‌ای عادلانه و بدون تبعیض که همه در برابر قانون الهی یکسان باشند».</p> <p>۲- «تقسیم مساوی درآمد بیت‌المال میان مسلمانان» و «فرق نگذاشتن میان عرب و غیر عرب»</p> <p>۳- «بردباری و ملامت در حق شخصی خود» ولی «کوتاه نیامدن در برابر حقوق دیگران و مجازات متجاوزان در هر مقام»</p> <p>۴- «نپذیرفتن واسطه‌های مختلف در اجرای حکم سارق» و «تبعیض در اجرای عدالت را علت سقوط اقوام و ملل پیشین معرفی کردن»</p> <p>۵- اعلام «برابری همه در برابر قانون» و «برابری عرب و غیر عرب و سیاه و سفید» و «ایستادن در مقابل تعصبات قومی» برای اولین بار.</p>	<p>۱- «پیامبر^(ص) را پدر مهربان خود دانستن» و «پناه بردن به ایشان در سختی‌ها»، نتیجه رفتار محبت‌آمیز ایشان با مردم</p> <p>۲- «بازداشتن یاران از گفتن عیب‌های دیگران نزد خود» به دلیل «علاقه به معاشرت با آنان با دلی پاک و خالی از کدورت»</p> <p>۳- «احترام گذاشتن به هر کس که به خانهٔ ایشان می‌رفت»، «گاه ردای خود را زیر پای او پهن کردن» یا «او را برجای خود نشاندن»</p> <p>۴- «دراز نکردن پای خود در مقابل یاران» و «بودن در کنار آنان تا وقتی که نشسته‌اند»، «همراهی کردن با آنان اگر دربارهٔ آخرت حرف می‌زدند» و «هم‌سخن شدن با آنان از روی لطف و مهربانی در صورت سخن گفتن دربارهٔ خوردنی و آشامیدنی و سایر امور روزمره»</p> <p>۵- «منع نکردن یاران از خواندن شعر، یا از گذشتهٔ خود گفتن» ولی «مانع بحث شدن در صورت ارتکاب به کار حرامی مانند غیبت»</p>	<p>۲- محبت و مدارا با مردم:</p>
<p>۱- «علاقه‌مند بودن به نجات مردم از گمراهی» و «سختی‌ها و آزارهای این راه او را از مردم دور نکردن»</p> <p>۲- سخن خدا به مسلمانان در مورد تلاش شبانه‌روزی پیامبر^(ص) در هدایت‌شان: «رنج شما برای او سخت و دشوار و بر [هدایت] شما حریص است.»</p> <p>۳- «افزایش دشمنی سران قریش با ایشان» و «ساحر و جادوگر و دیوانه خواندن ایشان» و ... با وجود همهٔ این دلسوزی‌ها و زحمات</p> <p>۴- سخن خداوند به پیامبر^(ص) در مورد هدایت مردم با مهربانی و صبر و تحمل: «لعلک باخع نفسک ألا یكونوا مؤمنین»</p> <p>۵- سخن امام علی^(ع) دربارهٔ تلاش بی‌پایان پیامبر: «پیامبر یک طبیب سیار بود، ... بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می‌کرد.»</p> <p>۶- دعوت به حق و هدایت کسانی که با ایشان می‌جنگیدند و توصیه به مسلمانان در جنگ با متکبران: «مُثله نکردن کافر، نکشتن کودکان و پیران و زنان، حیوانات حلال گوشت مگر در صورت نیاز به تغذیه، زهرآلود نکردن آب مشرکان و نسوزاندن مزارع و نخلستان‌ها»</p> <p>۷- توصیهٔ پیامبر^(ص) به مسلمانان در برخورد با کافر طالب حقیقت در میدان جنگ: «پناه دادن به او برای شنیدن کلام خدا، اگر پذیرفت، برادر دینی شماست و اگر نپذیرد رساندن او به جایی امن و سپس یاری جستن از خدا برای غلبه بر او»</p>	<p>۱- «مبارزه با فقر و تلاش برای بنای جامعه‌ای آباد و به دور از محرومیت» و هم «مخالفت با کوچک شمردن فقیران و بینوایان»</p> <p>۲- «تشویق مردم به کار و فعالیت» و «بیزاری جستن از بیکاری» و «مذمت کردن عبادت‌کنندگان بیکار»</p> <p>۳- «احترام گذاشتن به فقیران» و «اجازه ندادن که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی و فراموشی واقع شوند»، «ثروت را ملاک برتری نشمردن»، «به آسانی با فقیران نشستن و صمیمانه با آنها گفت‌وگو کردن» و «آنان پیامبر^(ص) را همدل و همراز خود یافتن»</p> <p>۴- سخن آن حضرت به یاران خود با این مضمون که: «شخص سیر و بی توجه به همسایهٔ گرسنهٔ خود، به من ایمان نیاورده است.»</p>	<p>سیره پیامبر^(ص) در رهبری</p> <p>۳- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم</p>
<p>الف- تولد در کعبه، ده سال قبل از بعثت - انتخاب نام «علی»، به پیشنهاد پیامبر و توسط پدرش - رفتن به خانهٔ پیامبر در سه یا چهار سالگی</p> <p>ب- سخن امام علی^(ع) در مورد این دوران: «بودن در کنار پیامبر - نشنیدن دروغی در گفتار من و ندیدن رفتاری ناشایست از من - پیروی از ایشان همچون بچهٔ از شیر گرفته شده که به دنبال مادرش می‌رود - برافراشتن روزانه پرچمی از خوی‌های نیکوی خود برای من و فرمان دادن به پیروی از آن - شنیدن آوای اندوهناک شیطان به دلیل ناامیدی از پرستش خود - وزیر پیامبر و هراینه بر راه خیر بودن»</p>	<p>۱- «مبارزه با فقر و تلاش برای بنای جامعه‌ای آباد و به دور از محرومیت» و هم «مخالفت با کوچک شمردن فقیران و بینوایان»</p> <p>۲- «تشویق مردم به کار و فعالیت» و «بیزاری جستن از بیکاری» و «مذمت کردن عبادت‌کنندگان بیکار»</p> <p>۳- «احترام گذاشتن به فقیران» و «اجازه ندادن که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی و فراموشی واقع شوند»، «ثروت را ملاک برتری نشمردن»، «به آسانی با فقیران نشستن و صمیمانه با آنها گفت‌وگو کردن» و «آنان پیامبر^(ص) را همدل و همراز خود یافتن»</p> <p>۴- سخن آن حضرت به یاران خود با این مضمون که: «شخص سیر و بی توجه به همسایهٔ گرسنهٔ خود، به من ایمان نیاورده است.»</p>	<p>۴- مبارزه با فقر و محرومیت:</p>
<p>الف- سخنان پیامبر^(ص) به جابر بن عبدالله انصاری: «برادرم به‌سوی‌تان آمد.» و «رستگاری شیعیان و پیروان علی^(ع) در قیامت» و بیان ۶ ویژگی امام علی^(ع): «اولین ایمان‌آورنده به خدا، ..» و سپس نازل شدن آیه: «إِنَّ الذِّینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِکَ هُم خَیْرُ الْبَرِیَّةِ»</p> <p>ب- ارتباط میان حدیث: «علی مع القرآن و القرآن مع علی» با حدیث ثقلین</p> <p>ج- حدیث: «علی مع الحق و الحق مع علی» بیانگر عصمت از گناه و اشتباه امام علی^(ع) و معیار تشخیص حق در اختلافات آینده</p>	<p>۱- «مبارزه با فقر و تلاش برای بنای جامعه‌ای آباد و به دور از محرومیت» و هم «مخالفت با کوچک شمردن فقیران و بینوایان»</p> <p>۲- «تشویق مردم به کار و فعالیت» و «بیزاری جستن از بیکاری» و «مذمت کردن عبادت‌کنندگان بیکار»</p> <p>۳- «احترام گذاشتن به فقیران» و «اجازه ندادن که به خاطر فقر مورد بی‌توجهی و فراموشی واقع شوند»، «ثروت را ملاک برتری نشمردن»، «به آسانی با فقیران نشستن و صمیمانه با آنها گفت‌وگو کردن» و «آنان پیامبر^(ص) را همدل و همراز خود یافتن»</p> <p>۴- سخن آن حضرت به یاران خود با این مضمون که: «شخص سیر و بی توجه به همسایهٔ گرسنهٔ خود، به من ایمان نیاورده است.»</p>	<p>دوران کودکی امام علی^(ع):</p> <p>جان و جانشین پیامبر</p> <p>فضایل امام علی^(ع):</p>
<p>۱- ۲۵ سال کنار گذاشته شدن از حق خلافت - درخواست عمومی مردم و اتمام حجت بر ایشان - پذیرش حکومت</p> <p>۲- با الگو قرار دادن روش پیامبر^(ص)، مبارزه با تبعیض و برقراری عدالت را سرلوحهٔ کار خود قرار دادن</p> <p>۳- در مورد متجاوزان به بیت‌المال: «تنگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند - گرفتن حق مظلومان از آنها - تقسیم بالسویه بیت‌المال»</p> <p>۴- در پاسخ به اعتراض دریافت‌کنندگان ویژه و کلان: «عدم نافرمانی از خدا به اندازه گرفتن پوست جو از دهان موری»</p> <p>۱- علم و معرفت، یکی از ابعاد شگفت‌انگیز شخصیت امیرالمومنین^(ع) - از موضوعات مورد نیاز هدایت و سعادت انسان سخن گفته است.</p> <p>۲- کتاب «نهج البلاغه»، در بردارندهٔ بخشی از سخنرانی‌ها، نامه‌ها و پندهای ایشان و حکایتگر این دانش بی‌مانند است.</p> <p>۳- بهره‌مند شدن دانشمندان بزرگ جهان اسلام از این کتاب و نوشتن شرح‌ها برای استفادهٔ بیشتر مردم و درک نکات دقیق و عمیق آن</p> <p>۴- سخن ابن ابی الحدید در مقدمهٔ شرح خود بر نهج‌البلاغه: «فروتر از قرآن و برتر از سخن دیگر انسان‌ها»</p> <p>۵- شرح ابن ابی الحدید بر خطبهٔ ۲۲۱: «ایجاد شگفتی و بیداری عمیقی در من - سخن گفتن دربارهٔ مرگ و آخرت»</p> <p>۶- دانش امام علی^(ع) متصل به دانش پیامبر^(ص) و دانش پیامبر^(ص) برگرفته از وحی: «انا مدینه العلم و علی باهبا فمن اراد العلم فلیأتها من باهبا»</p> <p>۷- سخن امام علی^(ع): «در صورت سؤال از پیامبر^(ص)، پاسخم را می‌داد و در صورت سکوت، از انش خود مرا بهره‌مند می‌ساخت.»</p>	<p>۱- عدالت بی‌مانند:</p> <p>۲- علم بی‌کران</p>	<p>برخی از فضایل امام علی^(ع)</p>

پایه: یازدهم | سوالات طبقه‌بندی شده مشابه امتحان‌های نهایی | تعداد سوالات: ۱۱۰
 دین و زندگی (۲)

مدت: .....

درس: دین و زندگی

رشته‌های: ریاضی - تجربی

ردیف

سوالات

بارم

الف) با تدبر در آیات قرآن و روایات، به سوالات زیر پاسخ دهید.

۱	با توجه به آیه شریفه: «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ...»، پیامبر اسلام (ص) برای چه کسانی سرمشق و الگوی نیکویی معرفی شده است؟	۱
۱	علت سقوط اقوام و ملل پیشین را از دیدگاه رسول اکرم (ص) بنویسید.	۲
۰/۵	پیامبر اسلام (ص) برای معاشرت خالی از کدورت با یاران خود، آنان را از چه کاری نزد خودش منع می‌کرد؟	۳
۰/۵	خداوند درباره تلاش شبانه‌روزی پیامبر اسلام (ص) برای هدایت مردم، به مسلمانان چه می‌فرماید؟	۴
۰/۵	آیه شریفه: «لَقَدْ بَاخَعَ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ»، به کدام ویژگی پیامبر اسلام (ص) اشاره دارد؟	۵
۱	مطابق فرمایش امام علی (ع)، طبابت پیامبر اسلام (ص) چه تفاوتی با سایر طبیبان داشت؟ و آن حضرت، چه کسانی را درمان می‌کرد؟	۶
۱	رسول اکرم (ص) در خصوص مقابله با متکبران، چه توصیه‌هایی به یاران خود داشتند؟	۷
۱	در مورد فردی از مشرکان که بخواهد در بحبوحه جنگ، مطالبی در مورد حقیقت اسلام بدانند، حدیث نبوی چه فرموده است؟	۸
۰/۵	پیامبر اسلام (ص) در مورد کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد، چه فرموده است؟	۹
۱	امام علی (ع) در مورد تربیت خود در دوران کودکی توسط پیامبر اسلام (ص) چه فرموده‌اند؟	۱۰
۰/۵	پیامبر اسلام (ص) در کنار کعبه، چه فرجامی را برای امام علی (ع) و شیعیانش وعده دادند؟	۱۱
۱	مطابق فرمایش پیامبر اسلام (ص)، چهار مورد از فضایل و برتری‌های امام علی (ع) بر سایر مسلمانان را بنویسید.	۱۲
۱/۵	به تعبیر قرآن، مصداق عبارت قرآنی: «خَيْرُ الْبَرِيَّةِ» چه کسانی هستند؟ و چه ویژگی‌هایی دارند؟	۱۳
۱	میان این حدیث: «عَلَيْ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِيٍّ» و حدیث تقلین چه رابطه‌ای وجود دارد؟	۱۴
۱	حدیث: «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ»، چگونه با بحث عصمت، عدالت و علم امام ارتباط دارد؟	۱۵
۱	مطابق فرمایش امام علی (ع)، چه کسانی ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند؟ و آن حضرت، از چه برخوردی با آنان سخن گفت؟	۱۶
۱	پس از تقسیم بالسویه بیت المال بین مردم، چه کسانی اعتراض داشتند؟ و امام علی (ع) چه فرمودند؟	۱۷
۱	با تفکر در حدیث: «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ بَابِهَا»، دو پیام آن را بنویسید.	۱۸
۱	امام علی (ع) درباره منشأ دانش خود چه فرموده‌اند؟	۱۹

ب) درستی یا نادرستی عبارات‌های زیر را با علامت (ص/غ) مشخص کنید.

۰/۲۵	پیامبر اکرم (ص) پس از سیزده سال هدایت مردم مکه، با دعوت مردم مدینه، به این شهر هجرت کرد و در آنجا، حکومت اسلامی را بنا نهاد. ( )	۲۰
۰/۲۵	حکومت پیامبر اکرم (ص) به تدریج گسترش یافت و در مدت سیزده سال، سراسر شبه جزیره عربستان را فراگرفت. ( )	۲۱
۰/۲۵	پیامبر اکرم (ص) در مکه به گونه‌ای زندگی کرد که در همه زمینه‌ها از جمله رهبری، از سوی خداوند به عنوان الگو و اسوه انسان‌ها معرفی شد. ( )	۲۲
۰/۲۵	حضرت علی (ع) براساس دستورات قرآن و سنت رسول خدا، حکومت بر مردم و اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد. ( )	۲۳
۰/۲۵	پیامبر اسلام (ص) کوشید تا جامعه‌ای عادلانه بنا کند که در آن تبعیض نباشد و همه در برابر قوانین اجتماعی یکسان باشند. ( )	۲۴
۰/۲۵	پیامبر اسلام (ص) درآمد بیت‌المال را میان نیازمندان به تساوی تقسیم می‌کرد و فرقی میان عرب و غیر عرب نمی‌گذاشت. ( )	۲۵
۰/۲۵	پیامبر اکرم (ص) در برابر پایمال شدن حق شخصی خود کوتاه نمی‌آمد و متجاوزان را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد. ( )	۲۶
۰/۲۵	رسول خدا (ص)، برای اولین بار در جامعه آن روز، برابری همه افراد در برابر قانون را اعلام کرد و در مقابل تعصبات قومی و قبیله‌ای ایستاد. ( )	۲۷

۰/۲۵	رفتار رسول خدا(ص) با مردم به قدری محبت آمیز بود که مردم، ایشان را پدر مهربان خود می دانستند و در سختی ها به ایشان پناه می بردند. ( )	۲۸
۰/۲۵	معمولاً اطرافیان یک رهبر برای اینکه خود را به او نزدیک کنند، عیب های خود را نزد او بازگو می کنند. ( )	۲۹
۰/۲۵	اگر برخی یاران در حضور پیامبر اسلام(ص) از گذشته خود می گفتند، آنان را از ادامه بحث باز می داشت. ( )	۳۰
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص) چنان علاقه مند به نجات محرومان از گمراهی بود که سختی ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از آنان نگردید. ( )	۳۱
۰/۲۵	دلسوزی ها و زحمت های شبانه روزی پیامبر اسلام(ص) سبب شد تا دشمنی سران قریش با ایشان کمتر شود. ( )	۳۲
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص)، تلاش می کرد حتی کسانی را که با ایشان می جنگیدند، هدایت کند و به سوی حق دعوت نماید. ( )	۳۳
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص)، آن قدر با مهربانی و صبر و تحمل، به هدایت مردم ادامه می داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا درآید. ( )	۳۴
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص)، هم با فقر مبارزه می کرد و هم با احترام گذاشتن به ثروتمندان به مخالفت برمی خاست. ( )	۳۵
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص)، کسانی را که فقط عبادت می کردند و تفریح نمی کردند، مذمت می کرد. ( )	۳۶
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص)، به فقیران بسیار احترام می گذاشت و اجازه نمی داد که به خاطر بیکاری مورد بی توجهی قرار گیرند و فراموش شوند. ( )	۳۷
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص)، ثروت را ملاک برتری نمی شمرد. ( )	۳۸
۰/۲۵	ثروتمندان، رسول خدا(ص) را همدل و همراز خود می یافتند. ( )	۳۹
۰/۲۵	امیرمؤمنان، علی(ع) هشت سال قبل از بعثت پیامبر(ص) در خانه کعبه به دنیا آمد. ( )	۴۰
۰/۲۵	امام علی(ع)، با درخواست عمومی مردم و اصرار آنها بر قبول خلافت، حجت را بر خود تمام دید به صحنه آمد. ( )	۴۱
۰/۲۵	امام علی(ع)، از همان آغاز با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر(ص)، هدایت و راهنمایی مردم را، سرلوحه کار خود قرار داد. ( )	۴۲
۰/۲۵	پس از تقسیم مساوی بیت المال بین مردم توسط امام علی(ع)، کسانی که در دوره های قبل دریافت های کمتری داشتند، اعتراض کردند. ( )	۴۳
۰/۲۵	کتاب «نهج البلاغه»، تمام سخنرانی ها، نامه ها و پند و اندرزهای امام علی(ع) را در خود جای داده است. ( )	۴۴
۰/۲۵	ابن ابی الحدید در مقدمه کتاب خود می گوید: «به حق، سخن علی را از سخن خالق (قرآن) فروتر و از سخن مخلوق فراتر خوانده اند...» ( )	۴۵
۰/۲۵	خطبه ۲۲۱ نهج البلاغه درباره اهمیت علم و دانش سخن گفته است. ( )	۴۶
۰/۲۵	دانش امام علی(ع) متصل به دانش پیامبر بود و دانش پیامبر نیز از وحی الهی سرچشمه می گرفت. ( )	۴۷

ج) جای خالی عبارتهای زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

۰/۵	پیامبر اسلام(ص) در مدت ..... سال حکومت، به گونه ای زندگی کرد که در همه زمینه ها، از سوی خداوند به عنوان ..... معرفی شد.	۴۸
۰/۵	امام علی(ع) براساس دستورات ..... و ..... اصلاحات مهمی را در جامعه آغاز کرد.	۴۹
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) کوشید تا جامعه ای عادلانه بنا کند که در آن از ..... خیری نباشد و همه در برابر ..... یکسان باشند.	۵۰
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) با همه بردباری و ملایمتی که در برابر پایمال شدن ..... داشت، در برابر نادیده گرفته شدن ..... می ایستاد و کوتاه نمی آمد.	۵۱
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص) متجاوزان حقوق ..... را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می کرد.	۵۲
۰/۲۵	رسول خدا(ص)، برای اولین بار در جامعه آن روز، برابری همه افراد در برابر ..... را اعلام کرد.	۵۳
۰/۵	رفتار رسول خدا(ص) با مردم به قدری ..... بود که مردم، ایشان را ..... خود می دانستند و در سختی ها به ایشان پناه می بردند.	۵۴
۰/۵	هنگام معاشرت با یاران اگر درباره امور روزمره سخن می گفتند، پیامبر اسلام(ص) از روی ..... و ..... با آنان هم سخن می شد.	۵۵
۰/۲۵	پیامبر اسلام(ص) چنان علاقه مند به نجات مردم از ..... بود که سختی ها و آزارهای این راه، هرگز سبب دوری او از مردم نگردید.	۵۶
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) آن قدر با ..... و .....، به هدایت مردم ادامه می داد که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پا درآید.	۵۷
۰/۵	متکبران و برخی از ..... که ..... را به ضرر خود می دیدند، جنگ هایی را علیه آن حضرت به راه می انداختند.	۵۸
۰/۵	رسول خدا(ص) هم با ..... مبارزه می کرد و هم با کوچک شمردن ..... به مخالفت برمی خاست.	۵۹
۰/۵	پیامبر اسلام(ص)، مردم را به ..... تشویق می کرد و از ..... بدش می آمد.	۶۰
۰/۵	پیامبر اسلام(ص)، کسانی را که فقط ..... می کردند و ..... نمی کردند، مذمت می کرد.	۶۱

۰/۵	پیامبر اسلام(ص) به ..... بسیار احترام می‌گذاشت و اجازه نمی‌داد که به خاطر ..... مورد بی‌توجهی قرار گیرند و فراموش شوند.	۶۲
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) ..... را ملاک برتری نمی‌شمرد و ..... رسول خدا(ص) را همدل و همراز خود می‌یافتند.	۶۳
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) به یاران خود می‌فرمود: «به من ..... نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و ..... گرسنه باشد.»	۶۴
۰/۵	امیرمؤمنان، علی(ع) ..... سال قبل از بعثت پیامبر(ص) در خانه کعبه به دنیا آمد و ..... سال بیشتر نداشت که به خانه پیامبر آمد.	۶۵
۰/۲۵	امام علی(ع) آن‌گاه که با درخواست و اصرار ..... بر قبول خلافت، حجت را بر خود تمام دید به صحنه آمد.	۶۶
۰/۵	امام علی(ع) از همان آغاز با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر(ص) مبارزه با ..... و برقراری ..... را، سرلوحه کار خود قرار داد.	۶۷
۰/۵	ابن ابی‌الحدید در شرحی بر خطبه ..... نهج البلاغه، می‌گوید: «در جان من شگفتی و ..... عمیقی ایجاد کرده است.»	۶۸
۰/۵	ابن ابی‌الحدید در مقدمه کتاب خود می‌گوید: «به حق، سخن علی را از سخن ..... فروتر و از سخن ..... برتر خوانده‌اند ...»	۶۹

د) کشف ارتباط

۱	هر یک از عبارت‌های «ستون اول» با کدام یک از عبارت‌های «ستون دوم» ارتباط دارد؟ (در ستون دوم، یک مورد اضافه است.)													
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>ستون اول</th> <th>ستون دوم</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>برخورد با متکبران که تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند.</td> <td>۱- مبارزه با فقر و محرومیت</td> </tr> <tr> <td>پناه بردن مردم در سختی‌ها به پیامبر اسلام(ص)</td> <td>۲- تلاش برای برقراری عدالت و برابری</td> </tr> <tr> <td>مذمت عبادت‌کنندگان بیکار</td> <td>۳- محبت و مدارا با مردم</td> </tr> <tr> <td>بررسی علت سقوط اقوام پیشین</td> <td>۴- علم بیکران</td> </tr> <tr> <td></td> <td>۵- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم</td> </tr> </tbody> </table>	ستون اول	ستون دوم	برخورد با متکبران که تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند.	۱- مبارزه با فقر و محرومیت	پناه بردن مردم در سختی‌ها به پیامبر اسلام(ص)	۲- تلاش برای برقراری عدالت و برابری	مذمت عبادت‌کنندگان بیکار	۳- محبت و مدارا با مردم	بررسی علت سقوط اقوام پیشین	۴- علم بیکران		۵- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم	۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳
ستون اول	ستون دوم													
برخورد با متکبران که تعالیم اسلام را به ضرر خود می‌دیدند.	۱- مبارزه با فقر و محرومیت													
پناه بردن مردم در سختی‌ها به پیامبر اسلام(ص)	۲- تلاش برای برقراری عدالت و برابری													
مذمت عبادت‌کنندگان بیکار	۳- محبت و مدارا با مردم													
بررسی علت سقوط اقوام پیشین	۴- علم بیکران													
	۵- سخت‌کوشی و دلسوزی در هدایت مردم													

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

۰/۵	روش زندگی و حکومت پیامبر اسلام(ص) در شهر مدینه، از سوی خداوند چگونه معرفی شده است؟	۷۴
۰/۵	امام علی(ع) پس از به دست گرفتن حکومت، روش حکومت و اصلاحات مهم خود را بر چه اساسی معرفی کردند؟	۷۵
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) در رهبری جامعه، در چه مورد با قاطعیت عمل می‌کردند؟ و برای تحقق آن، در چه جهت می‌کوشیدند؟	۷۶
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) در تقسیم درآمد بیت‌المال چگونه عمل کردند؟	۷۷
۰/۵	عکس‌العمل پیامبر اسلام(ص) در برابر پایمال شدن حق شخصی خود و همچنین نادیده گرفته شدن حقوق افراد جامعه چگونه بود؟	۷۸
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) برای اولین بار در جامعه آن روز، برای تحقق عدالت و برابری، دست به چه اقداماتی زدند؟	۷۹
۰/۵	چرا مردم، پیامبر اسلام(ص) را پدر مهربان خود می‌دانستند و در سختی‌ها به ایشان پناه می‌بردند؟	۸۰
۰/۵	برخورد پیامبر اسلام(ص) با هر کس به خانه آن حضرت می‌رفت، چگونه بود؟	۸۱
۰/۵	برخورد پیامبر اسلام(ص) با کسانی که در حضور ایشان، شعر می‌خواندند، یا از گذشته خود می‌گفتند، چگونه بود؟	۸۲
۰/۵	سیره عملی پیامبر اسلام(ص) با کسانی که با ایشان می‌جنگیدند، چگونه بود؟	۸۳
۰/۵	پیامبر اسلام(ص) از چه چیزی بدش می‌آمد و برخورد ایشان با کسانی که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، چگونه بود؟	۸۴
۰/۵	پیامبر اسلام(ص)، چه نتیجه‌ای را برای پیروی از امام علی(ع) بیان کرده‌اند؟	۸۵
۰/۵	مطابق فرمایش پیامبر اسلام(ص)، علت فریادهای اندوهناک شیطان چه بود؟	۸۶
۰/۵	چه کسانی به تقسیم بیت‌المال توسط امام علی(ع)، اعتراض کردند؟	۸۷
۰/۵	امام علی(ع) پس از پذیرفتن حکومت، به ترتیب، چه چیزی را الگو و سرلوحه کار خود قرار داد؟	۸۸
۰/۵	کتاب «نهج البلاغه» در بردارنده چه مطالبی است؟ و حکایت‌گر کدام ویژگی امام علی(ع) است؟	۸۹
۰/۵	ابن ابی‌الحدید از دانشمندان بزرگ اهل سنت، در مقدمه کتاب خود درباره نهج‌البلاغه چه می‌گوید؟	۹۰
۰/۵	خطبه ۲۲۱ نهج‌البلاغه درباره چه موضوعی است؟	۹۱

و) اصطلاح زیر را تعریف کنید.	
۰/۵	شیعه: ۹۲
ز) گزینه صحیح را انتخاب کنید.	
۰/۲۵	<p>از دیدگاه پیامبر اکرم (ص) نتیجه تبعیض در اجرای عدالت کدام است و ایشان چگونه با این مسئله مبارزه نمود؟</p> <p>(۱) پذیرفتن تفاوت طبقاتی - تقسیم اموال در میان مسلمین به تساوی (۲) سقوط اقوام و ملل - ایستادگی در مقابل تعصبات قومی و قبیله ای (۳) سقوط اقوام و ملل - تقسیم اموال در میان مسلمین به تساوی</p> <p>آیه شریفه: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»، در کدام محل بر پیامبر خدا نازل شد و «خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»، اشاره به چه کسانی دارد؟</p> <p>(۱) کنار خانه خدا - امام علی (ع) و یاران پیامبر خدا (ص) (۲) در مسجد پیامبر - شیعیان و پیروان برادر رسول خدا (ص) (۳) کنار خانه خدا - شیعیان و پیروان برادر رسول خدا (ص)</p> <p>کدام مورد، بیانگر سخت کوشی پیامبر اکرم (ص) و دلسوزی فراوان او در هدایت مردم است و مطابق توصیف امیرالمؤمنین (ع) ایشان در پی درمان چه کسانی بود؟</p> <p>(۱) «لعلک باخع نفسک ألا یكونوا مؤمنین» - بیماران غفلت زده و سرگشته (۲) «لعلک باخع نفسک ألا یكونوا مؤمنین» - دل های کور و خالی از کدورت (۳) «لقد کان لکم فی رسول الله أسوة حسنة» - بیماران غفلت زده و سرگشته</p> <p>اگر بگوییم: «حضرت علی (ع) پس از رسول خدا (ص)، از همه داناتر است»، پیام کدام سخن پیامبر را بیان کرده ایم؟</p> <p>(۱) «علی مع القرآن و القرآن مع علی» (۲) «علی مع الحق و الحق مع علی» (۳) «انا مدینه العلم و علی بابها»</p> <p>پیام حدیث ثقلین که پیامبر (ص)، راه ماندگاری در «صراط مستقیم هدایت» را گوشزد فرمود با کدام عبارت زیر، ارتباط دارد؟</p> <p>(۱) «فمن اراد العلم فلیأتها من بابها» (۲) «علی مع القرآن و القرآن مع علی» (۳) «علی مع الحق و الحق مع علی»</p>
۰/۲۵	<p>تجربی (۱۴۰۰) ۹۳</p> <p>انسانی (۹۹) ۹۴</p> <p>ریاضی (۹۸) ۹۵</p> <p>خارج از کشور (۹۲) ۹۶</p> <p>تجربی (۹۲) ۹۷</p>
ک) به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.	
۲	سیره و روش عملی پیامبر اکرم (ص) در «برقراری عدالت و برابری» را به اختصار بنویسید. ۹۸
۱/۵	نمونه ای از برخورد پیامبر اسلام (ص) با ضایع شدن حقوق افراد جامعه را بنویسید. ۹۹
۲	یکی از روش های پیامبر اکرم (ص) در رهبری جامعه، «محبت و مدارا با مردم» بود. آن را به اختصار توضیح دهید. ۱۰۰
۱	سیره عملی پیامبر اکرم (ص) در هنگام معاشرت با یاران خود چگونه بود؟ توضیح دهید. ۱۰۱
۲	سیره و روش عملی پیامبر اکرم (ص) در هدایت مردم، «سخت کوشی و دلسوزی» بود. آن را توضیح دهید. ۱۰۲
۱	سخنی از امام علی (ع) در مورد تلاش بی پایان پیامبر اسلام (ص) در هدایت مردم، را بنویسید. ۱۰۳
۱	رسول اکرم (ص) در خصوص جنگ با دشمنان، چه توصیه هایی به یاران خود داشتند؟ ۱۰۴
۲	سیره و روش عملی پیامبر اکرم (ص) در «مبارزه با فقر و محرومیت» را بنویسید. ۱۰۵
۱/۵	جابر بن عبدالله انصاری، در مورد شرایط نازل شدن آیه شریفه: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»، چه فرموده اند؟ ۱۰۶
۲	از فضیلت های امام علی (ع)، «عدالت بی مانند» را به اختصار توضیح دهید. ۱۰۷
۱/۵	امام علی (ع) پس از تصدی حکومت، چه چیزی را سرلوحه کار خود قرار دادند و در این زمینه چه اقداماتی انجام دادند؟ ۱۰۸
۲	از فضائل و ویژگی های امام علی (ع)، «علم بی کران» را به اختصار توضیح دهید. ۱۰۹
۱	ابن ابی الحدید، از دانشمندان بزرگ اهل سنت، در شرحی که بر خطبه ۲۲۱ نهج البلاغه نوشته است، چه می گوید؟ ۱۱۰

الف) بخش آیات و روایات

۰/۵	۱	خداوند در آیات قرآن برای کسانی که به خدا و آخرت امید دارند و خدا را بسیار یاد می‌کنند، چه توصیه‌ای دارد؟
۰/۵	۲	آیه شریفه: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ» در شأن چه کسی نازل شده است؟
۰/۵	۳	آیه شریفه: «لَعَلَّكُمْ بَاخِعُ نَفْسِكُمْ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ»، بیانگر کدام روش و سیره پیامبر اسلام (ص) در رهبری جامعه است؟
۱	۴	پیامبر اسلام (ص) در مورد فردی از مشرکان که بخواهد در بحبوحه جنگ، مطالبی در مورد حقیقت اسلام بداند، چه دستوری داده‌اند؟
۰/۷۵	۵	حدیث: «عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ»، چگونه با بحث عصمت، عدالت و علم امام ارتباط دارد؟
۱	۶	دو مورد از پیام‌های حدیث: «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بِأَبْهَا فَكُنْ أَرَادَ الْعِلْمَ فَلْيَأْتِهَا مِنْ أَبِيهَا» را بنویسید.

ب) درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را با علامت (ص/غ) مشخص کنید.

۰/۲۵	۷	پیامبر اسلام (ص) با داروهای خویش بیماران غفلت زده و سرگشته را درمان می‌کرد. ( )
۰/۲۵	۸	پیامبر اسلام (ص) متجاوزان به حقوق شخصی خود را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد. ( )
۰/۲۵	۹	اگر یاران پیامبر (ص) درباره امور روزمره سخن می‌گفتند، آن حضرت با آنان هم سخن می‌شد. ( )
۰/۲۵	۱۰	امام علی (ع) نوجوان بود که به خانه پیامبر آمد و چندین سال نزد ایشان زندگی کرد. ( )
۰/۲۵	۱۱	امام علی (ع) پس از پذیرفتن حکومت، با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر (ص)، محبت و مدارا با مردم را سرلوحه کار خود قرار داد. ( )

ج) جای خالی عبارتهای زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

۰/۵	۱۲	پیامبر اسلام (ص)، تلاش می‌کرد حتی کسانی را که با ایشان می‌جنگیدند، ..... کند و به ..... دعوت نماید.
۰/۵	۱۳	پیامبر اسلام (ص)، سفارش می‌کرد اگر ..... در جنگ کشته شد او را مثله نکنید و هرگز آب ..... را زهر آلود نکنید.
۰/۵	۱۴	پیامبر اسلام (ص) مردم را به ..... تشویق می‌کرد و با ..... مبارزه می‌کرد.
۰/۵	۱۵	امام علی (ع) پس از پرداخت هزینه‌های ..... از بیت‌المال، باقی مانده آن را میان ..... به طور مساوی تقسیم کرد.
۰/۵	۱۶	ابن ابی الحدید می‌گوید: به حق، سخن علی را از سخن ..... فروتر و از سخن ..... برتر خوانده‌اند.

د) کشف ارتباط

۰/۷۵	هر یک از عبارتهای «ستون اول» که در مورد امام علی (ع) است، با کدام یک از عبارتهای «ستون دوم» ارتباط دارد؟										
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>ستون اول</th> <th>ستون دوم (یک مورد اضافه است)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>بهترین مسلمانان</td> <td>۱- در انجام فرمان خدا</td> </tr> <tr> <td>راسخ‌ترین مسلمانان</td> <td>۲- در داوری بین مردم</td> </tr> <tr> <td>صادق‌ترین مسلمانان</td> <td>۳- در رعایت مساوات</td> </tr> <tr> <td></td> <td>۴- در پیمان با خدا</td> </tr> </tbody> </table>	ستون اول	ستون دوم (یک مورد اضافه است)	بهترین مسلمانان	۱- در انجام فرمان خدا	راسخ‌ترین مسلمانان	۲- در داوری بین مردم	صادق‌ترین مسلمانان	۳- در رعایت مساوات		۴- در پیمان با خدا
ستون اول	ستون دوم (یک مورد اضافه است)										
بهترین مسلمانان	۱- در انجام فرمان خدا										
راسخ‌ترین مسلمانان	۲- در داوری بین مردم										
صادق‌ترین مسلمانان	۳- در رعایت مساوات										
	۴- در پیمان با خدا										
	۱۷										
	۱۸										

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

۰/۵	رسول خدا ^(ص) ، برای اولین بار در جامعه آن روز، برای برقراری عدل و مساوات چه اقدامی انجام داد؟	۱۹
۰/۵	برخورد پیامبر اسلام ^(ص) با عبادت کنندگان بیکار چگونه بود؟	۲۰
۰/۵	پیامبر اسلام ^(ص) ، سرانجام پیروی از امام علی ^(ع) را چه چیزی معرفی کرده‌اند؟	۲۱
۰/۵	چه چیزی باعث ورود امام علی ^(ع) به صحنه حکومت گردید؟	۲۲
۰/۵	کتاب نهج البلاغه، در بردارنده چه موضوعاتی است؟	۲۳

ز) گزینه صحیح را انتخاب کنید.

۰/۲۵	با وجود دشمنی سران قریش و افزایش آزار و اذیت آنان، روش پیامبر اسلام ^(ص) در هدایت مردم چگونه بود؟ (۱) محبت و دلسوزی و مدارا (۲) مهربانی و صبر و تحمل (۳) محبت و همدلی و اعتدال	۲۴
۰/۲۵	مطابق فرمایش امام علی ^(ع) ، چه کسانی ننگ دنیا و عذاب آخرت را خریده‌اند؟ (۱) در اجرای عدالت تبعیض روا داشته‌اند. (۲) بیش از حق خود از بیت المال برداشته‌اند. (۳) فقیران و نیازمندان جامعه را از خود می‌رانند.	۲۵
۰/۲۵	مطابق احادیث، پیامبر اسلام ^(ص) در مقابله با دشمنان اسلام، در مورد «کافری که کشته شده» و «حیوانات حلال گوشت» و «مزارع و نخلستان‌های دشمنان»، چه سفارش‌هایی به یاران خود می‌کردند؟ (۱) او را مثله نکنید - تنها در هنگامی که برای تعذیه به آن احتیاج داشته باشید، آنها را بکشید. - هرگز نسوزانید. (۲) او را نسوزانید - هرگز آنها را نکشید. - آبیاری کنید. (۳) او را مثله نکنید - تنها در هنگامی که برای تعذیه به آن احتیاج داشته باشید، آنها را بکشید. - آبیاری کنید.	۲۶

ک) به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.

۲	از سیره و روش عملی پیامبر اسلام ^(ص) ، «محبت و مدارا با مردم» را توضیح دهید.	۲۷
۲	سخت‌کوشی و دلسوزی پیامبر اسلام ^(ص) در هدایت مردم را به اختصار توضیح دهید.	۲۸
۱	پیامبر اسلام ^(ص) در مورد فردی از مشرکان که بخواهد در بحبوحه جنگ، مطالبی در مورد حقیقت اسلام بداند، چه دستوری داده‌اند؟	۲۹
۱	مطابق فرمایش امام علی ^(ع) ، دوران کودکی ایشان در کنار پیامبر اسلام ^(ص) چگونه گذشت؟ به اختصار بنویسید.	۳۰
۲	از فضائل و ویژگی‌های امام علی ^(ع) ، «علم بی‌کران» را توضیح دهید.	۳۱
۲۰	جمع نمرات	

تعداد سؤالات: ۳۵	آزمون دوسمه ترکیبی از سؤالات تألیفی و امتحان‌های نهایی	پایه: یازدهم
مدت: ۸۰ دقیقه	دوره: ۱۴۰۳	رشته‌های: ریاضی - تجربی

سؤالات

الف) بخش آیات و روایات

۰/۷۵	(شهریور ۹۸)	حدیث شریف «ثقلین» را کامل کنید: «أَنْتِ تَارِكُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ ..... و ..... ما إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضَلُّوا أَبَدًا»	۱
۱	(خرداد ۹۸)	با توجه به حدیث: «أَنْتِ مَنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى...» پاسخ دهید: الف) پیامبر(ص) این حدیث را درباره چه کسی بیان فرمود؟ ب) منزلت هارون در نزد موسی(ع) چگونه بود؟	۲
۰/۷۵	(خرداد ۹۷)	با تفکر در آیه شریفه: «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» به سؤال‌های زیر پاسخ دهید. الف) داشتن کدام ویژگی برای امامان(ع) ضروری است؟ ب) چرا پیروی از کلام و رفتار فاطمه(ص) بر همه مسلمانان واجب است؟	۳
۰/۵	(خرداد ۹۵)	با توجه به عبارت قرآنی: «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ»؛ خداوند مسئولیت پیامبری را بر عهده چه کسانی قرار می‌دهد؟	۴
۰/۵	(تألیفی)	آیه شریفه: «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»، با کدام یک از دلایل ضرورت تشکیل حکومت اسلامی ارتباط دارد؟	۵
۰/۵	(تألیفی)	مطابق آیات قرآن کریم، چه چیزی بر رسول خدا(ص) سخت و دشوار است و آن حضرت به چه چیزی حریص است؟	۶

ب) درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را با علامت (ص / غ) مشخص کنید.

۰/۲۵	(شهریور ۹۷)	برای حفظ همبستگی و وحدت مسلمانان، باید از اهانت و توهین به مقدسات سایر مسلمانان خودداری کنیم. ( )	۷
۰/۲۵	(شهریور ۹۷)	اگر پیامبری در دریافت و ابلاغ وحی معصوم نباشد، امکان انحراف در تعالیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود. ( )	۸
۰/۲۵	(خرداد ۹۴)	تعیین امام معصوم(ع) از طرف خدا سبب شد که تمامی نقش‌ها و مسئولیت‌های پیامبر ادامه یابد. ( )	۹
۰/۲۵	(تألیفی)	پیامبر اسلام(ص) کسانی را که فقط عبادت می‌کردند و کار نمی‌کردند، مذمت می‌کرد. ( )	۱۰
۰/۲۵	(تألیفی)	امام علی(ع) از همان آغاز حکومت، با الگو قرار دادن سیره و روش پیامبر(ص)، پاسخ به سؤالات دینی را سرلوحه کار خود قرار داد. ( )	۱۱

ج) جای خالی عبارتهای زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.

۰/۵	(خرداد ۹۷)	برای حفظ همبستگی و وحدت مسلمانان، باید اعتقادات خود را با ..... و ..... ارتقا ببخشیم، تا بتوانیم با دیگر مسلمانان اعتقادات خود را به نحو صحیح بیان کنیم.	۱۲
۰/۵	(دی ۹۶)	اگر پیامبری در ..... و ..... معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود.	۱۳
۰/۵	(دی ۹۴)	مشاهده عالم غیب و ماورای طبیعت، شفای بیماران و دفع بلا از شخص یا جامعه مربوط به ..... پیامبر(ص) است.	۱۴
۰/۵	(تألیفی)	حضرت فاطمه(ص) جزء ..... است و دارای ..... کامل می‌باشند و پیروی از کلام و رفتار ایشان بر همه مسلمانان واجب است.	۱۵
۰/۵	(تألیفی)	رسول خدا(ص) فرمود: «این مرد (امام علی(ع))، ..... شما در داوری بین مردم و ..... شما در رعایت مساوات نزد خداست.»	۱۶

د) کشف ارتباط

۱	هر یک از عبارت‌های «ستون اول» با کدام یک از عبارت‌های «ستون دوم» ارتباط دارد؟ (در ستون دوم، یک مورد اضافه است.)		
	ستون اول	ستون دوم	
	«راسخ‌ترین شما در انجام فرمان خدا»	۱- «عَلَىٰ مَعَ الْقُرْآنِ وَالْقُرْآنِ مَعَ عَلِيٍّ»	۱۷
	«لَنْ تَضَلُّوا ابْدًا»	۲- «وَأَوْلَئِكَ هُم خَيْرُ الْبَرِيَّةِ»	۱۸
	«یریدون أن یتحاكما الی الطاغوت»	۳- «انا مدینة العلم و علی بابها»	۱۹
	هدایت معنوی	۴- «یزعمون أنهم آمنوا»	۲۰
		۵- «و یتطهروا کم تطهیرا»	

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه بدهید.

۰/۵	(شهریور ۹۵)	اگر پیامبری در هنگام اجرای احکام الهی معصوم نباشد، چه پیامدی دارد؟	۲۱
۰/۵	(خرداد ۹۳)	با توجه به لزوم حفظ وحدت، باید بر چه اساسی با دیگر مسلمانان سخن بگوییم؟	۲۲
۰/۵	(شهریور ۹۳)	پیامبران چه زمانی می‌توانند مسئولیت خود را به درستی انجام دهند؟	۲۳
۰/۵	(تألیفی)	رسول گرامی اسلام(ص) در کنار کعبه، چه فرجامی را برای امام علی(ع) و شیعیانش وعده دادند؟	۲۴
۰/۵	(تألیفی)	سیره عملی پیامبر اسلام(ص) در برابر ضایع شدن حق شخصی خود و حقوق افراد جامعه، به ترتیب، چگونه بود؟	۲۵
۰/۵	(تألیفی)	اینکه دین اسلام، کامل‌ترین دین الهی است، دلیلی بر بطلان کدام فرض در خصوص سرنوشت مسئولیت‌های پیامبر(ص) است؟	۲۶

ز) گزینه صحیح را انتخاب کنید.

۰/۲۵	(ریاضی ۹۹)	کدام عبارت، بطلان اعلام پایان مسئولیت مرجعیت دینی و ولایت ظاهری را تبیین می‌کند؟ (۱) نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین پس از رسول خدا(ص) افزایش یافت. (۲) جامعیت شخصیت پیامبر(ص) در مرجعیت دینی و ولایت ظاهری کافی بود تا خللی ایجاد نشود. (۳) با توجه به کامل بودن دین اسلام با سکوت در مورد این دو مسئله، نقیصی بر دین اسلام ایجاد نمی‌شود.	۲۷
۰/۲۵	(تجربی ۹۷)	پیامبر(ص) چه جایگاهی در میان «امت» دارد و کدام آیه شریفه مؤید این مطلب است؟ (۱) الْكُوفَى اَنَان - «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ اَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» (۲) خاتم النبیین - «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْاٰخِرَ» (۳) الْكُوفَى اَنَان - «لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَ الْيَوْمَ الْاٰخِرَ»	۲۸
۰/۲۵	(هنر ۹۸)	قرآن کریم کدام گروه را «خَيْرُ الْبَرِيَّةِ» نامیده و مصداق آن مطابق حدیث نبوی، چه کسانی هستند؟ (۱) «الَّذِينَ اسْتَضَعُّوْا فِي الْاَرْضِ» - حضرت علی(ع) و شیعیان او (۲) «الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ» - حضرت علی(ع) و شیعیان او (۳) «الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ» - اصحاب و یاران رسول خدا(ص)	۲۹

ک) به سؤالات زیر پاسخ کامل بدهید.

۱/۵	(شهریور ۹۸)	از حدیث نبوی: «من شهر علم هستم و علی در آن است...»، سه نکته به دست می‌آید، آنها را بنویسید.	۳۰
۱	(شهریور ۹۸)	ولایت معنوی پیامبر اسلام(ص) چیست؟ چگونه ایشان به این مقام نائل شدند؟	۳۱
۱/۵	(خرداد ۹۱)	چرا تنها خداوند می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند؟	۳۲
۱	(خرداد ۹۰)	چرا نیاز به امام پس از پیامبر(ص) نه تنها از بین نمی‌رود، بلکه بیشتر هم می‌شود؟	۳۳
۱	(تألیفی)	سیره عملی پیامبر اسلام(ص) در مورد «مبارزه با فقر و محرومیت» را بنویسید.	۳۴
۱/۵	(تألیفی)	دلایل «ضرورت تشکیل حکومت اسلامی» را نام برده و یکی را توضیح دهید.	۳۵
۲۰		جمع‌نمرات	